

IRODALOM.

Az elemi népoktatás enciklopédiája. Szerkesztette *Kőrösi Henrik* és *Szabó László*. II. kötet, I—Ö. Franklin-Társulat, 1912. n-8. XVI+424. l. Ára 16 kor.

Az elemi népoktatás enciklopédiáját általában rokonszenvvel fogadta a szakirodalom. Mi is tettünk egy-két megjegyzést az első kötetről (Magy. Pæd. 1912., 516—518.) s általánosságban ugyanaz a véleményünk a második kötetről is, hogy t. i. megérdemli a szakemberek érdeklődését és pártolását, mert ez idő szerint hézagpótló.

Örömmel olvastuk ennek a kötetnek előszavában, hogy a szerkesztők majdan újabb megfontolás tárgyává fogják tenni, vajjon a mű esetleges újabb kiadásában kiterjeszkedjenek-e a pedagógia ó- és középkorára. A mű teljességéhez okvetlenül hozzátartozik s úgy látjuk, nem is a helyet sajnálják tőle a szerkesztők, hanem azért hagyták el, mert elvükkel ellenkezik.

Legjellemzőbb vonása ennek az enciklopédiának, hogy nem készült kellő tudományos apparatussal. Nem elég a munkatársak közt szerepeltetni kiváló férfiakat s beérni egy-egy cikkükkel, melyek itt-ott terjedelmükkel s tartalmukkal szinte kirínak a többiek közül. A Rolloff féle most meginduló öt kötetes Lexikon der Pädagogik-nak körülbelül 200 munkatársát említi a bevezetés, szigoruan megjelölve az egyes területeket s a szerkesztőség abbeli jogának fenntartásával, hogy a szöveget megfelelően rövidítheti, valahányszor az író tálzásba ragadja a lelkesedés.

Bosszantóan aránytalanok a mi enciklopédiánknak egyes cikkei most is. Japánnak, Olaszországnak 8—9 hasáb jutott, Oroszország közoktatásügyének mindössze három s ennek is nagyobb részét statisztika foglalja el. Amott források megnevezésével, itt ezek minden jelzése nélkül. S talán mégsem illik bele ebbe a keretbe egy 15 hasábos cikk a *kirándulásokról*; főképpen akkor nem, mikor azok a tanácsok csupán turisztikára vonatkoznak. Ámbátor hozzáértő turista tollára valló szép és okos tanácsok. A lelkesedés hevében azonban még a tengeri betegségre is kiterjeszkedett a szerző. A kirándulások ismeretszerző és ismeretközlő vonatkozásairól ellenben teljesen megfeledkezett. A *magyar népoktatás történetének fejlődéséről* szóló igen

ügyes tanulmánytól senki sem fogja sajnálni a 40 hasábot. Ennek itt a helye és úgy, a hogy itt van. Nagy, összefüggő anyagot kellett a szerzőnek tárgyalnia. Némely más cikk aránytalansága és fölösleges terjengőssége ellen azonban van kifogásunk. Az a szónoki lendület pl., mely az *Oláh Miklós* címszó bevezetésében szinte abba a hitbe ringatja az olvasót, hogy most az ingyenes népoktatásról lesz szó, nem ilyen enciklopédiába való.

Igen kényelmes eljárás — a mit nem hagyhatunk szó nélkül — hogy sok az összefoglaló nagy cikk. Az olvasó bizonyára külön címszók alatt fogja keresni és eredménytelenül, a következő fogalmakat: mese, monda, másolás, lelkibetegség, Lombroso, jutalmazás, önzés, makacsság, lelkesedés, nevelő, művészeti nevelés (l. kép az iskolában), iskolai kert, méhészet, nőnevelés. És hiába keresi majd a tanító a nem-magyar nyelvű vidéken alkalmazandó magyar nyelvtanítás módszerét; mert a hová utasíttatik (a nem-magyar tannyelvű iskolák czímszavához), ott mindössze öt sorban talál felvilágosítást. Pedig igen ügyes fejtegetések azok, melyek a magyar nyelvtanítás módszerére vonatkoznak.

Pontos, megbízható útmutatója a könyv a tanítónak az iskola igazgatását illető kérdésekben. És helyeslendő a helyesírás terjedelmes ismertetése is; míg ellenben a lakásbér négy osztályába tartozó helységnevek felsorolása mosolyra gerjeszti az embert. Hasonló hatással volt ránk a körömrágásból vont többféle következtetés, nemkülönben ez a 271. lapon olvasható mondat: «Látjuk tehát, hogy az úgynevezett magoltatást egészen elvetni nem kell, nem is lenne helyes. A tantárgyak egyes részeinél sikerrel alkalmazhatjuk.» De csak a butítás segítő eszközeül! Csak nem gondolja a cikkíró (ámbar a meghatározás arra vall), hogy magolás egyértelmű a szóról-szóra való tanulással?!

Nem osztozom egészen annak a német pedag. lexikonnak nézetében, mely elvül tűzte ki, hogy élő nagy pedagógusokról nem fog megemlékezni. Miért nem lehetne ilyen évtizedekre szóló munkában felsorolni az arra érdemeseknek munkáit s néhány sorban kiterjeszkedni életrajzukra is?! A mi könyvünk meg is teszi. Kinek homlokára tűzze a halhatatlanság babérait, annak eldöntése bizonyára a szerkesztő joga. Ez a babér azonban ne vessen árnyékot mások érdemeire!

A könyv illusztrációi nagyon emelik értékét. A helyesírás egyöntetű, nyomása határozottan csinos, alig van sajtóhiba. Statisztikai táblázatai megbízhatók és ügyesen felhasznált százalékos kimutatásai jó szolgálatot tesznek majd az érdeklődőknek. Érdeklődéssel várjuk a befejező kötetét.

Teveli Mihály.